

Qui gestiona la política econòmica del Govern central?

La guerra dels economistes governamentals

El Ministeri d'Economia, la vice-presidència econòmica, el portaveu economista... Una dècada de rigor monetari obre pas a una divergència d'interessos que influirà, decisivament, en l'articulació de la política econòmica dels noranta.

Les eleccions del 6 de juny han convertit Narcís Serra en vice-president efectiu d'un govern que té com a prioritat màxima encarrillar una depressió econòmica inusual, seriosa com pocs s'imaginaven.

D. UMBERT

Faltaven encara tres mesos per a les eleccions anticipades del 6 de juny. El 14 de març de 1993 hi havia sopar de gala al Cercle del Liceu, un selecte grup de burgesos wagnerians que no paga la reforma d'aquesta sala però li dóna prestigi social. Entre ells, tenien taula parada el vice-president Narcís Serra, l'alcalde Pasqual Maragall, el president del Comitè Olímpic Espanyol, Carles Ferrer Salat i el president del Comitè Olímpic Internacional, Joan Antoni Samaranch. Deixant de banda Josep Maria Abad, que no hi era perquè no exerceix de polític, hi havia, eternament amics, els quatre cavallers de Barcelona'92. Junts rebien la medalla d'una institució de la qual tots ells són membres.

Al Saló dels Miralls, una classe social inexistent –la burgesia catalana– aclamava, entre encaixades cordials i fotografies perdurables, el seu nou interlocutor natural, Narcís Serra, vice-president de l'únic govern que interessa l'empresariat

català. Madrid, dirien. A les envistes d'unes eleccions generals anticipades, en plena recessió econòmica, es produïa –visible per primer cop– la conversió de Narcís Serra en l'interlocutor predilecte d'una determinada burgesia barcelonina. Aquell divendres 12 de març de 1993, Jordi Pujol no hi era. Els empresaris no el van anar a buscar. A penes Joan Guittart –circumspecte– i Oriol Bohigas –provocador– trencaven l'harmonia d'una colla d'amics que s'afalagaven mútuament i se celebraven les bromes entre copes de xampany. Aquell divendres 12 de març de 1993, Narcís Serra començava a pensar que la seva peculiar estratègia empresarial començava a donar fruits. Els fruits del paradís.

Les eleccions del 6 de juny convertien Narcís Serra en vice-president efectiu d'un govern que té com a prioritat màxima encarrillar una depressió econòmica inusual, seriosa com pocs s'imaginaven. El "gran pianista", que deia, sorneguer,

Martín Toval, pot fer valdre les atribucions sobre la política econòmica que li permet, sobre el paper, el nou organigrama de la Moncloa on ja no queden ni els residus d'aquells lampistes –Roberto Dorado, anterior cap de gabinet– que Alfonso Guerra havia situat al voltant de l'innombrable Antoni Zabalza, professor numerari de la London School of Economics, plançó destacat d'aquella generació d'economistes que va exercitar la cultura econòmica a la Universitat Autònoma de Barcelona, ex-secretari d'Estat d'Hisenda, es convertia en cap de gabinet –amb rang de secretari d'Estat– del vice-president Narcís Serra, un nomenament estuenc que reforçava la impressió, tan esbombada, que, finalment, *Don* Narcís passava a coordinar les àrees sensibles del Govern central extirpant-se, d'una vegada, aquell ridícul qualificatiu –vice sense cartera– que el perseguia des que la dimissió d'Alfonso Guerra, el gener de 1991, l'havia propulsat cap a un càrrec

on molts l'esperaven: el segon de González. Mentre esperava el seu torn natural, el dia que el president li oferís la comissió delegada d'assumptes econòmics, l'ex-ministre de Defensa descobria l'eficàcia retroactiva del pont aeri i organitzava, els divendres tornant a Madrid, trobades amb els patrons de l'economia productiva, una definició que des de la creació de l'Institut de l'Empresa Familiar, el setembre de 1991, adquiriria un relleu inesperat.

UN 'LOBBY' IMPORTANT

Jaume Tomàs, d'Agrolimén, un gegant de l'alimentació que facturava, el 1990, 75.000 milions de pessetes; José Manuel Lara, l'editor de Planeta que fregava els 64.000 milions de facturació; Josep Maria Serra, de l'empresa d'assegurances Catalana Occident, o 52.263 milions de calaix; Emili Serratosa, de la distribuïdora de begudes Cobega, que es movia a l'entorn dels 30.000 milions de facturació, tot just per sobre dels 23.319 atribuïts als laboratoris del Doctor Esteve, d'Alfred Bassal. I tants d'altres noms gens anònims: Freixenet (Josep Ferrer), Codorniu (Ramon Raventós), Myrurgia (Esteban Monegal), Borges (Antoni Pont), Grup HUSA (Joan Gaspart), Núñez y Navarro (pare i fill)... Fins i tot, la constructora Ferroviaria, de Rafael del Pino, o la Valenciana de Cementos que Emilio Serratosa ha acabat venent-se a socis d'ultramar. N'hi faltaven pocs. Al voltant d'1,2 bilions de pessetes –més de setanta empreses– començaven a moure's sota el nom d'Institut d'Empresa Familiar per promoure “a través dels instruments legals pertinents les modificacions legislatives necessàries per impulsar els interessos d'aquesta classe de societats i empreses”.

Tothom que palpés la glòria del capital familiar, sense més límits que la voluntat de mantenir el patrimoni, seria benvingut a l'Institut de l'Empresa Familiar, el nom que descobria les activitats semiclandestines d'un grup de burgesos que, almenys des del maig de 1991, es reunien en tertúlies informals per queixar-se de la voracitat d'un govern en permanent cacera fiscal i traspasar-se informació sobre l'evolució del terrorisme a Catalunya per si de cas a ells els tocava rebre. La idea que les seves empreses no eren com les altres –ni la botiga del PI-MEC ni els consellers delegats de la CEOE–, quallava. Era creïble. Malgrat l'atomització i l'apatia col·lectiva de la bur-

L'ex-ministre Carlos Solchaga continua influint molt des del seu nou càrrec de portaveu parlamentari socialista.

ARXIU

gesia local, aquest sector de *self made man* que havia traspassat fronteres estava convençut el Govern central que els podia fer tant mal –de fet, ja els en feia prou– que convenia guanyar-s'hi aliats. Calia, per tant, proposar-se objectius assequibles, promulgats des de la màxima humilitat però expressats amb insistent claredat: l'Institut de l'Empresa Familiar no ha volgut ser més que un *lobby*, una coalició d'interessos compartits per assolir, sempre per escrit, unes conquestes determinades, tècniques o le-

gislatives. Altres també van intentar-ho.

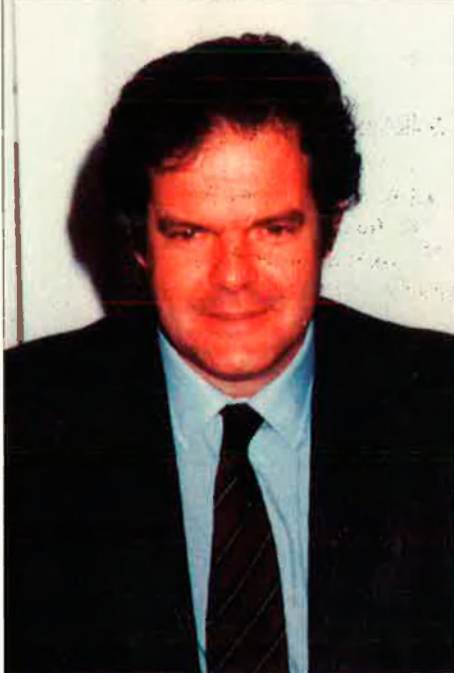
Des del Consorci d'Industrials Cotoners, la reconeguda coalició de fabricants del tèxtil que, als anys cinquanta, va establir-se com a grup de pressió per trencar els comportaments autàrquics de l'economia espanyola i afavorir les *seves* importacions de cotó americà, no es pot parlar de cap altre intent reeixit de crear un nucli, purament empresarial, amb un objectiu *possible* a petita-gran escala: la reforma de l'impost de successions i donacions, que grava, fins al paroxisme “requisatori”, que deia Macià Alavedra, el traspàs de l'empresa familiar de pares a fills com no succeeix en cap societat anònima. Aquesta injustícia, més laceradora com més gran es fa l'empresari, induïa a una reacció en cadena, emotiva i entusiasta, lligada a una doble percepció: els processos d'internacionalització de l'economia, accelerats des de la integració a la CEE, havien transformat l'estructura de les empreses –inversions tecnològiques, ampliació de les xarxes de distribució, nous equips directius– però no havien eliminat les pràctiques abusives –burocràtiques i intervencionistes– de l'Administració que no exercia cap mena de *discriminació positiva* a l'entorn d'un teixit industrial abandonat a la benevolença del sistema financer i la balança comercial.

Aquestes setanta empreses, assentades als anys noranta, ja havien superat l'*horror vacui* però no volien enfonsar-s'hi de nou per culpa, o gairebé, de la fiscalitat mortuòria. Buscaven, doncs l'interlocutor que els garantís la protecció de l'Es-

Antoni Zabalza, secretari d'Estat d'Hisenda

ARXIU

Alfred Pastor, secretari d'Estat d'Economia.

ARXIU

tat. Però l'Estat eren dos. Carlos Solchaga, el ministre que decidia, tot sol, l'estratègia econòmica i el vice-president del Govern que treballava, també tot sol, tota una agenda de contactes personals. Alfred Pastor, escollit com a gestor d'aquests interessos el desembre de 1991, s'adequava a totes les necessitats. Era un home sincerament preocupat per les polítiques *micro*, capaç, sobretot, d'analitzar els factors econòmics des del punt de vista del profà i fer-los raonables, una categoria oratòria que els empresaris de l'Institut de l'Empresa Familiar li devien agrair, però que, ahora, mantenia un bagatge teòric impressionat -doctor pel Massachussets Institute of Technology- i certa experiència de gestió des de la direcció de planificació de l'INI, la direcció d'ENHER o l'assessorament del Banc Mundial.

ELS HOMES DE SERRA

La seva elecció, en tot cas, tenia un element a favor. Carlos Solchaga i Alfred Pastor han conservat una relació d'amistat que data dels anys setanta, quan tots dos es van fer íntims al campus del MIT, "la millor universitat d'economia del món", segons Solchaga, fins al punt que Pastor li deixava les claus del seu apartament sempre que Solchaga, per qüestions logístiques, el necessitava. El seu nomenament com a conseller del Banc d'Espanya, un escó d'honor reser-

vat a les patums incontestades com Enrique Fuentes Quintana, o els posteriors recessos en empreses paraestatales, demostraven una lleialtat, sempre recíproca, que podria haver facilitat l'accés -fulgurant i directe- de Pastor com a secretari d'Estat d'Economia, al servei d'un ministre, Pere Solbes, sense un marge de maniobra gaire efectiu, reduït sovint a la condició de "tècnic" mitjà entre els pesos pesants de la vice-presidència i el parlament. L'efecte Pastor en la consecució del pacte social és, de fet, cosa de dies. Els acords finals, les propostes concretes que se signin, duran el segell personal d'un personatge sensat que, en menys d'un trimestre, podria reestablir la "preeminència" del Ministeri d'Economia en la presa de decisions macroeconòmiques sempre -i aquest és l'interrogant- que aquesta preeminència no esdevingués, conjunturalment, aliena als interessos del seu primer protector, Carlos Solchaga.

En aquesta perspectiva, diverses fonts posen en qüestió aquest hipotètic paper aglutinador de Narcís Serra, en el desenvolupament d'un cert col·lectiu d'economistes catalans -el binomi Zabalza-Pastor, ambdós lleidatans- destinat a establir la presència de l'economia real i, per tant, de l'arc mediterrani a les més al-

tes instàncies governamentals. Els elements per demostrar-ho serien, com a mínim, insuficients. En la seva perllongada etapa com a titular de la cartera -certament desactivadora- de Defensa, Narcís Serra havia afavorit les trobades entre els fabricants de pinso compost i representants del Ministeri d'Economia i Hisenda per tal de reduir-ne les càrregues aranzelàries, un aspecte vital degut a la rellevància que hi tenen, en aquest sector, les matèries primeres importades. La vinculació directa de Narcís Serra en aquesta branca empresarial -gens marginal i molt concentrada- provenia de la seva participació, com a segon accionista, en l'empresa PICROSA, de Manresa, dirigida per Rosend Rossell, ex-president de la Llotja de Cereals de Barcelona, però el paper decisiu del primer alcalde democràtic de Barcelona es va produir en la fusió que obria el vals financer dels noranta: pensions i Barcelona, la primera i la segona caixes de Catalunya, que, malgrat les reticències d'Hisenda, van acabar unificant-se amb el suport, poc entusiasta, de l'equip econòmic governamental que, llavors, encara duia Solchaga tot i que, de fet, la gran operació de Serra es va centrar als territoris més malejables de l'opinió pública.

El naixement d'un corrent periodístic, a partir del procés de renovació de *La Vanguardia*, alineat amb les posicions centristes del vice-president han permès focalitzar en Narcís Serra les "sòlides esperances" d'una burgesia -el Cercle d'Economia, presidit per Joan Molins, germà de l'ex-conseller i ex-ministrable Joaquim Molins, l'Institut de l'Empresa Familiar i, també, Carles Ferrer Salat, encimbellat a la presidència de la Unió de Confederacions Empresarials Europees- que, després dels Jocs Olímpics, s'encavalcava cap al pànic depressiu mentre exigia a crits la devaluació d'una pesseta que pocs anys abans volien forta, i pretenia enllestir "el fet diferencial" organitzant, a marxes forçades, la participació nacionalista al govern de l'Estat.

Però Serra és víctima també de sorprenents efectes col·laterals. La pugna Roca-Pujol -vagament congelada- ha situat Serra en una posició molt incòmoda que ha acabat afavorint el seu rival més preparat, Carlos Solchaga, al qual Jordi Pujol ha defensat, gai-

Boyer i Solchaga van passar pel Banc d'Espanya.

ARXIU

rebé sempre, fins més enllà dels límits raonables de l'economia catalana. L'exemple més visible és a les Corts. El duet d'ex-ministrables Roca-Molins, encara desplaçat per la negativa *-ad finitum-* de Pujol a formar coalicions permanents de govern, negocia la bateria d'acords orgànics, tàctics o estratègics amb un sol ex-ministre, pletòric de forces, Carlos Solchaga, tot un prodigi de resurrecció política que es passeja pels passadissos del legislatiu repartint ordres i recomanacions, aprofitant la seva inegotable vena pencaire per a travessar portes de ministeris i programar-se tota mena de dinars i trobades que quan convé, poden incloure Déu en persona.

DE SOLCHAGA A SOLBES

Solchaga, semidéu mig destronat, del miracle espanyol ha après també a desfer-se de la memòria històrica contemporània. La *beautiful people* ha deixat d'existir inclús com a concepte. Ja no vol dir res perquè mai no ha estat res. Aquells que l'escenificaven amb maneres de nou-ric, s'adapten, per imperatius de l'estancament econòmic, a la pràctica calvinista *-interior-* de les seves rendes excepcionals. Solchaga, a fi de comptes, sabrà esperar-se a tornar als camins de la macroeconomia. No hi té cap pressa. Quan apareguin els primers indicis de reactivació econòmica, possibles cap a principis del proper any, l'equip de Pere Solbes *-i Alfred Pastor al capdavant-* en treurà el rendiment oportú però l'haurà de compartir amb un portaveu parlamentari que, format en les batusses pressupostàries i en la comissió negociadora, haurà sabut articular formes estables de coordinació parlamentària que garanteixin la salut del Partit Socialista. Potser llavors González li ofereixi allò que el 1985 va negar a Miguel Boyer per acontentar Guerra: la reverenciada vice-presidència econòmica que Solchaga podria dur fins a les últimes conseqüències. De fet, en ple marasme del guerrisme, que molts creien que havia d'arrossegar inevitablement el carlisme, i l'obsessió desballestadora de la divisa intocable, Felipe ha renovat la seva confiança en l'home més impopular de l'Estat perquè hi confia a cegues, sigui quina sigui la missió encomanada. I en aquest sistema de lleialtats mútues, Narcís Serra no hi té res a fer.

El 1974, un destacat economista del Servei d'Estudis del Banc d'Espanya, traspassat al Servei d'Estudis de l'INI,

Miguel Boyer, obria els salons íntims de la capital a un tímid sevillà de llavis carnosos, anomenat Felipe González i esbossava, en pocs dies, la direcció *-en menys de deu anys-* de la política econòmica del felipisme. Aquesta política s'ha caracteritzat per l'admiració primerenca de González cap a un cert grup d'intel·lectuals, que pul·lulaven a l'entorn d'un il·lustre catedràtic de teoria econòmica de la Universitat Complutense de Madrid, Luis Ángel Rojo, roig a la facultat i duc al banc, tot un senyor, elegant però circumspecte, que ha manegat l'omnipresent Servei d'Estudis del Banc d'Es-

inconscients-, tècnicament fascinats pel vocabulari *-immanent, intangible-* de la política monetària van assolir, l'octubre del 1982, el control de tots els ressorts de l'economia oficial. Ni eren guerristes ni eren catalans. Eren amics de la Complutense.

De Boyer fins a Solchaga, hi ha tota una generació compacta que ha cregut en aquest subtil instrument del paper moneda: tensant el crèdit intern, removent l'oferta monetària i actuant sobre el tipus d'interès va delimitar *-enquadrar,* tipificar i, tot sovint, pifiar tots els terrenys de la vida econòmica des del prés-

Luis Ángel Rojo, actual governador del Banc d'Espanya, ha creat tota una escola d'economistes.

ARXIU

panya des de l'aparença elitista dels economistes passats per Londres, tot instrumentant una política de beques internacionals que han convertit les universitats de l'Estat i, sobretot, les de Barcelona en un hàbitat de teòrics formalistes preparats per descobrir l'ADN de la ciència econòmica.

Però, abans, als setanta, entre investigacions i informes, es va produir l'essencial: el gran oracle de l'economia espanyola *-el Servei d'Estudis del Banc d'Espanya-* va fascinar un jove socialdemòcrata amb ganes de manar. Una colla de cervells sàviament ortodoxos, definitivament avorrits de models keynesians *-contra la crisi, expansió-,* terriblement concentrats a escapar els dos enemics de l'ortodòxia econòmica més assenyada *-la inflació, instigada per la lassitud salarial i el dèficit públics dels governs*

tec per comprar un televisor fins als pagaments en marcs als proveïdors de la SEAT.

Ara, aquest fabulós organisme regulador, el Banc de Espanya, s'encamina cap a una esfera superior, centralitzada i independent, que, en el procés de convergència traçat a Maastricht, quedarà vinculada només a les estructures supranacionals del banc central europeu; aquest futur *-i encara hipotètic-* regne dels economistes monetaris, que s'està definint amb l'esborrany d'estat d'autonomia del "nou" Banc d'Espanya, en cas d'aprovar-se íntegrament, suposaria el triomf d'aquesta acadèmia d'economistes formats a l'ombra de Rojo. En la guerra dels economistes governamentals, aquest és l'únic tema que ningú no gosa comentar. La veritable guerra.

Oriol Malló